

Livets väg

nr 55

Jesus sa: Jag är vägen, sanningen och livet. Ingen kommer till Fadern utom genom mig (Joh. 14:6).

Den kristna tron (7)

Innehåll i detta nummer

Om. Guds namn (sid 1) Att missbruka Guds namn, Hädelse (2), Ed och mened, Häxprocesser, Spiritism (3), Bibelställen, Att använda Guds namn rätt (4), Om korstecken och liturgi (5).

Om Guds namn

Namnet HERREN är på hebreiska יהוה JHVH, vilket skrivs från höger till vänster. I äldre tid använde man i regel formen Jehovah, vilket egentligen uppkom ur en felaktig läsning av hebreiskan och dess vokalsystem. Vokaltecknen fanns inte i de ursprungliga handskrifterna utan sattes dit av de s.k. masoreterna. Den hebreiska texten har egentligen bara konsonanter, och masoreterna satte dit vokaltecken över och under dessa för att man skulle läsa texten på rätt sätt. Namnet *masoret* kommer av *masora*, trädning. Dessa judiska lärde levde under tiden ca 600-900. Eftersom masoreterna inte ville uttala Guds heliga namn läste man istället ett annat ord (i regel Adonaj, Herre) och satte dit dess vokaler i ordet JHVH. På så sätt uppkom den felaktiga formen Jehovah, som man aldrig läste.

Namnet JHVH, HERREN, betyder att Gud är den evige, den som ÄR, den som VAR och den som evigt ska VARA. När Herren en gång uppenbarade sig för Mose i den brinnande busken sade han:

"Jag är din fars Gud – Abrahams Gud,

Isaks Gud och Jakobs Gud" (2 Mos. 3:6).

Gud sände Mose till Farao för att befria folket ur fångenskapen. Då frågade Mose om Guds namn. Vad skulle han säga till Farao? Vem hade sänt honom?

Då sade Mose till Gud: "Om jag kommer till Israels barn och säger till dem: Era fäders Gud har sänt mig till er, och de frågar mig: Vad är hans namn? – vad ska jag då svara dem?" Gud sade till Mose: "Jag är den Jag Är." Och han fortsatte: "Så ska du säga till Israels barn: Jag Är har sänt mig till er." Och Gud sade sedan till Mose: "Så ska du säga till Israels barn: Herren, era fäders Gud, Abrahams Gud, Isaks Gud och Jakobs Gud, har sänt mig till er. Det ska vara mitt namn för evigt och så ska man kalla mig från släkte till släkte" (2 Mos. 3:13-15).

Martin Luther markerade i sin bibelöversättning det heliga gudsnamnet JHVH genom att skriva "HERREN" med särskilt stora bokstäver. Det betecknar att Gud är den Högste, den Evige, den Allsmäktige, den Ende sanne Guden. Det visar också att den Gud vi kristna tror på också var Abrahams, Isaks och Jakobs Gud. Det finns bara en Gud, Herren, i både gamla och nya testamentet.

Här kan vi också tänka på att Paulus betonar att Kristus är bärare av Guds heliga namn. Det innebär att han är sann Gud, ett med Fadern och Anden. Paulus skriver om Kristi upphöjelse:

Därför har Gud också upphöjt honom över allting och gett honom namnet över alla namn, för att i Jesu namn alla knän ska böjas, i himlen och på jorden och under jorden, och alla tungor bekänna att Jesus Kristus är Herren, Gud Fadern till ära (Fil. 2:9-11).

Livets väg

Evangeliskt-lutherskt kyrkblad

Nr 55, 10 mars 2023

Red. kyrkoherde Sten Rydh

I många kyrkor kan man se det hebreiska JHVH i en triangel, ofta med strålgans. Det markerar då att HERREN är den Treenige Guden, Fadern, Sonen och Anden.

Att missbruka Guds namn

Till Guds namn hör allt som Gud står för. Den som t.ex. talar illa om Guds verk missbrukar då också hans namn. Samma sak gäller om någon talar föraktfullt om Bibeln eller om Kristi kors eller sakramenten som Gud har instiftat. Man missbrukar också Guds namn om man åkallar Guds fiende, djävulen.

Det vanligaste missbruket av Guds namn är när man svär och förbannar. Att svära är ett allvarligt missbruk av Guds namn. Många använder Guds eller djävulens namn tanklöst. Men det visar att de inte bryr sig om Gud utan föraktar hans heliga namn. När någon blir riktigt arg använder han eller hon svordomar för att uttrycka sin ilska eller avreagera sig. Att svära blir lätt en dålig ovana. Förr i tiden var det otänkbart eller åtminstone mycket ovanligt att man använde svordomar i tidningar, radio eller TV. Men nu för tiden har det tyvärr blivit allt vanligare.

Under reformationen i Sverige predikade *Olaus Petri (1492-1553)* och hans medhjälpare skarpt mot missbruket att svära. Även kungen brukade svära och de predikade då också utan rädsla mot kungens synder. Kungen såg till att de dömdes till döden, men mildrade sedan straffet till en tids fängelse. Så skall trogna präster också idag predika mot synden, precis som Jesus själv, apostlarna, Johannes döparen och andra gjorde på Bibelns tid.

Hädelse

I vårt land har det numera tyvärr blivit tillåtet att häda Guds namn. Men enligt Bibeln är det en allvarlig synd. Att häda är att offentligt tala eller skriva fula, elaka och

vanvördiga saker om Gud. Förr var hädelse strängt förbjudet och kunde medföra allvarliga straff. Men år 1970 försvann lagen om trosfrid i Sverige, vilken också varit till för att skydda andra religioner än kristendomen mot hädelse och skamlig behandling av heliga ting. Att häda Gud är också att vanhedra och förstöra sådant som hör till Gud och hans ord, t.ex. att bränna biblar, välta eller förstöra gravstenar eller missbruka kristna symboler, t.ex. korset. Även om hädelse nu är tillåten i vår lag är det en allvarlig synd mot Guds lag. Länder som har större respekt för den naturliga lagen tillåter inte hädelse.

Den som älskar Gud vill givetvis inte heller häda främmande religioners heliga ting även om en kristen vet att dessa har en felaktig gudsdyrkan. Att t.ex. bränna Koranen, muslimernas heliga skrift, är att smäda deras tro på att Gud finns. Frihet att uttrycka olika åsikter är något gott och viktigt som vi ska värna om. Men den friheten måste ha vissa gränser. Det är ju t.ex. inte tillåtet att tala illa om olika folkgrupper (s.k. hets mot folkgrupp). Då bör det inte heller vara tillåtet att smäda olika människors religion och gudstro. Även staten, politikerna och media har här ett stort ansvar inför det andra budet.

Ett allvarligt missbruk av Guds namn är s.k. *djävulsdyrkan*. Det är människor som menar sig få stor makt genom att åkalla djävulen och smäda Gud och kristendomen. De använder ett upp-och-nervänt kors som symbol.

För att undvika svordomar använder en del människor ersättningsord. Istället för att använda Guds eller djävulens namn använder de mildare eller omskrivande uttryck. De kanske säger att något är "himla" bra, "jösses" i stället för Jesus och "jädra" i stället för djävulens namn, o.s.v. Men även sådant svärande är ett missbruk

av Guds namn. Jesus befäller oss att inte svära alls. Han säger:

Ert tal ska vara ja, ja, och nej, nej. Allt utöver det kommer från den onde (Matt. 5:37).

Gud vill att vårt tal ska vara rent och gott. Vi ska tala väl om Gud, hans ord och verk. Istället för att svära ska vi tacka, lova och prisa Gud.

Ed och mened

Det finns emellertid tillfällen då det enligt Bibeln är tillåtet att svära vid Guds namn. Det är när vi avlägger en ed inför domstol. Ordet ”ed” betyder detsamma som ”svordom” eller ”att svära”. Den som är vittne i en rättegång börjar med att avlägga en vittnesed: *”Jag N.N. lovar och försäkrar på heder och samvete att jag ska säga hela sanningen och intet förtiga, tillägga eller förändra”*. Förr brukade man svära genom att lägga handen eller två fingrar på Bibeln och lova att tala sanning. Om man ljuger och bryter sin ed är det en mycket allvarlig synd. Den som vittnar falskt i en rättegång efter att ha avlagt ed kan dömas till mened och fängelse enligt svensk lag. Det är tillåtet att tuga, men inte att vittna falskt.

När överheten kräver det eller när det är nödvändigt för Guds äras skull kan en kristen alltså med gott samvete avlägga ed. Aposteln Paulus skriver:

Jag tar Gud till vittne över min själ (2 Kor. 1:23).

Häxprocesser

På 1600-talet utbröt i många länder i Europa ett hemskt missbruk. Man trodde att vissa kvinnor var häxor som på nätterna åkte på kvastar till ”blåkulla” (det man menade var djävulens plats) och tog små barn med sig. Även myndigheterna trodde att detta var sant och straffade kvinnorna grymt, ofta genom att bränna dem på bål. Också kyrkorna godkände

tyvärr detta. Det blev som en epidemi i land efter land.

Häxprocesserna var en allvarlig synd mot Guds ord. Det var helt mot kristendomen som säger att vi inte får skada eller döda någon (5:e budet: Du ska inte döda). Överheten har visserligen rätt att straffa, men bara sådana personer som är verkliga brottslingar. Överheten har inte rätt att straffa någon för sin tros skull. Även barnen drogs in i detta förfärliga missbruk. De fick vittna om påhittade häxfärder och pekade ut oskyldiga kvinnor.

Vi vet idag hur lätt barn påverkas att säga det som de tror att de vuxna vill höra. Det har även i vår tid funnits många rättsfall där barn pressats att bekänna saker de inte alls varit med om. Och när mediadrev uppstår kan det bli som en epidemi där även oskyldiga döms på grund av att den allmänna opinionen är både vilseledd och mycket stark.

En orsak till de dåtida häxprocesserna var att kyrkan blandade samman gamla och nya testamentet. I gamla testamentet fanns visserligen dödsstraff för trolldom mot sådana som försökte leda folket bort från Herren. Mose lag gällde där också själva de yttre formerna för gudsdyrkan och straff för dem som inte följde dem.

Men i nya testamentet finns det inga sådana yttre straff. Det är upp till varje land att inrätta lämpliga lagar och vi kristna skall lyda dem så länge de inte strider mot Guds ord. Kyrkan har endast rätt att med ord predika mot falska gudar och religioner, men kyrkan får aldrig ställa sig bakom någon fysisk bestraffning. En kristen skall älska sin nästa och göra gott mot honom även om han har en felaktig trosuppfattning.

Spiritism

Spiritismen (påstådda, övernaturliga kontakter med de dödas andar) har en lång historia. Den har funnits bland de flesta

naturfolk långt tillbaka i tiden. På 1800-talet väckte det sensation när två systrar i USA kunde framkalla märkliga dunsar och knackningar. Man var övertygad om att knackningarna kom från avlidna människor. Detta spred sig som en löpeld över Amerika och Europa. Överallt samlades man och hörde liknande mystiska ljud. Men sedan avslöjade systrarna att de hade använt snören som var fästade vid äpplen. Men hjälp av fötter och tår kunde de sedan framkalla ljuden. Men rörelsen fortsatte trots detta avslöjande att sprida sig.

I vår tid har det på många håll blivit vanligt med seanser och även TV-program där man söker kontakt med de avlidnas andar. Detta är ett allvarligt missbruk av Guds namn. Det är lockande för många att försöka få kontakt med sina döda familjemedlemmar eller släktingar. Men Gud förbjuder allt sådant i sitt ord. Vi ska låta de döda vila i frid. Vi har inget löfte om att de kan ta kontakt med oss. Om "övernaturliga" saker trots allt ändå skulle ske under sådana spiritistiska sammankomster är det troligen humbug (bedrägeri) och i varje fall inte något som kommer från Gud.

Spiritismen strider mot det andra budet. Du ska inte missbruka Herrens din Guds namn. Gud har gett oss bönen och förbönen för levande människor. Efter döden skall vi lämna dem i fred. Om de har trott på Gud är de nu i hans frid i väntan på en salig uppståndelse. I annat fall är de tyvärr osaliga i väntan på domen. Men vi tror inte på någon skärseld (reningseld) efter döden och vi skall undvika alla kontakter som har att göra med vår fiende djävulen och hans rike.

Att använda Guds namn rätt

Gud vill att vi ska använda hans namn till bön, tacksägelse och lovprisning. När vi kommer i svårigheter och bekymmer ska vi ropa till Gud och be honom om hjälp. Han

har lovat att höra alla våra böner. När det går oss väl ska vi först av allt tacka Gud. Vi ska inte glömma bort att det är Gud som försörjer oss varje dag med hus och hem, mat och kläder, familj och vänner och allt vad vi behöver.

Genom daglig morgonbön, bordsbön och aftonbön vänder vi oss direkt till Gud och ber honom om allt vi behöver. Mera om bönen finns i katekesens tredje huvudstycke.

Bibelställen om andra budet

1. Gud förbjuder oss att svära och förbanna:

Ni ska inte svära falskt vid mitt namn. Då ohelgar du din Guds namn. Jag är Herren (3 Mos. 19:12).

Från samma mun kommer välsignelse och förbannelse. Så får det inte vara, mina bröder (Jak. 3:10).

2. Men i vissa fall är det ändå tillåtet att svära. Det gäller t.ex. inför domstol. Jesus svarade under ed när överheten fordrade det:

Då reste sig översteprästen och frågade honom: "Svarar du inte på vad de vittnar mot dig?" Men Jesus var tyst. Då sade översteprästen till honom: "Jag besvär dig vid den levande Guden: Säg oss om du är Messias, Guds Son." Jesus sade till honom: "Du själv har sagt det. Men jag säger er: Härefter ska ni se Människosonen sitta på Maktens högra sida och komma på himlens moln" (Matt. 26:62-64).

Vi får också avlägga ed till Guds ära eller för vår nästas bästa:

Herren din Gud ska du vörda, honom ska du tjäna, och i hans namn ska du ge din ed (5 Mos. 6:23)

Människor svär vid den som är större än de själva, och eden blir en bekräftelse som gör slut på alla invändningar (Hebr. 6:16).

Biblisk historia: Abraham tog en ed av sin tjänare när denne skulle skaffa en hustru åt

Isak (1 Mos. 24:3).

3. Som kristna ska vi hålla oss till Guds namn, HERREN. Det är ett skydd för oss i all nöd. Bibeln säger:

Om du med din mun bekänner att Jesus är HERREN och i ditt hjärta tror att Gud har uppväckt honom från de döda, ska du bli frälst (Rom. 10:9).

Alla andra folk vandrar vart och ett i sin guds namn, men vi ska vandra i Herren vår Guds namn, alltid och för evigt (Mika 4:5).

Herrens namn är ett starkt torn, den rättfärdige skyndar dit och får skydd (Ords. 18:10).

Vi ska alltid lita på att Gud hjälper oss i nöden, hur svårt det än är. Bibeln säger:

Bara hos Gud har du din ro, min själ, från honom kommer mitt hopp. Bara han är min klippa och min frälsning, min borg. Jag ska inte vackla (Ps. 62:6-7).

Lita alltid på honom, du folk, utgjut era hjärtan för honom. Gud är vår tillflykt (Ps. 62:9).

Du är mitt hopp, Herre, Herre, min trygghet ända från min ungdom. Du har varit mitt stöd ända från moderlivet, du har förlöst mig ur min mors inre (Ps. 71:5-6).

Låt oss därför ständigt genom Jesus frambära lovets offer till Gud, en frukt från läppar som prisar hans namn (Hebr. 13:15).

Om korstecken och liturgi

När vi ber avslutar vi ofta våra böner i den Treenige Gudens namn med orden: I Guds, Faderns + och Sonens och den Helige Andes, namn. Amen. Tecknet (+) betyder att vi här gärna gör korstecknet som tecken på att vi överlämnar oss i den Treenige Gudens vård och beskydd.

Sedan allra äldsta kristna tid har de kristna samlats till gudstjänst kring ordet och sakramenten. Detta sammanfattas med det grekiska ordet *liturgi* (Av det grekiska ordet *leitourgia*). Det allmänna ordet hade med folk och arbete att göra,

något man utförde tillsammans. I kristen mening var det fråga om de gemensamma kristna sammankomsterna då man t.ex. bad tillsammans t.ex. med Psaltarens ord, Fader Vår, Arons välsignelse och andra böner. I nattvardsliturgin stod Jesu instiftelseord i centrum, omgärdade av böner som t.ex. *Helig (Sanctus)* och *O Guds lamm (Agnus Dei)*. Bibeln har inga bestämmelser om hur liturgin måste vara utformad, men de kristna fortsatte med Skriftläsning och böner såsom man gjort i synagogan. Det var då naturligt att bekännelsen till Kristus och lovsången till hans verk skulle inta en central roll i gudstjänsten. Så växte högmässan med skriftläsning, predikan, böner och nattvardsmässa fram.

Avgörande var i fornkyrkan att liturgin var församlingens egendom, där endast de som hade en rätt bekännelse firade gudstjänst tillsammans, bad och tog emot altarets sakrament. Sådana som t.ex. var *arianer* och förnekade att Kristus var sann Gud kunde inte bedja, bekänna och gå till nattvarden tillsammans med dem som bekände att Jesus verkligen var sann Gud av evighet. När utomstående kom fick de lyssna till predikan men inte delta i själva liturgin och nattvarden. Detta berodde på att man höll fast vid Jesus befallning att man skall *ta sig tillvara för falska lärare* (Matt. 7:15).

Under reformationen ivrade Luther för att folket också skulle få liturgin på sitt eget språk. Under medeltiden hade allt skett på latin. Paulus säger ju att det som profeteras och talas på ett främmande språk ("tungotal" betyder språk) måste översättas till folkets eget språk så att man kan förstå (1 Kor. 14:16). Därför skrev också Luther psalmer på tyska så att alla skulle kunna sjunga med, tro och prisa Gud! Så hör en god liturgi till det andra budets välsignelse.

Fortsättning i nästa nummer.